

Brief aan Spalatinus, 18 januari 1518

Beste Spalatinus,

Tot nu toe heb je mijn advies gevraagd in zaken die ik kon overzien of waarover ik ook zonder dat wel iets durfde te zeggen. Maar nu vraag je om een richtlijn bij het doorvorsen van de Schrift, en daarmee vraag je iets dat mijn krachten verre te boven gaat. Ik zoek zelf naar leiding in dat ontzaglijke gebied. Juist hierover zijn de meningen zeer verdeeld, ook onder de knapste geleerden.

Neem Erasmus die openlijk stelt, dat Hieronymus dé theoloog van de kerk is. Als ik Augustinus daartegenover stel, zit ik meteen al in een verdachte hoek, niet alleen omdat ik Augustijner ben, maar ook omdat ik dan inga tegen het wijd verbreide en geaccepteerde oordeel van Erasmus, 'dat het ongepast is, Augustinus met Hieronymus te vergelijken'. Anderen hebben weer andere meningen. Ik waag mij vanwege mijn beperkte kennis en geringe gaven op dit gebied niet graag aan een eigen oordeel in zo'n belangrijke zaak. Bovendien wil ik Erasmus hoog houden tegenover hen die de letterenstudie⁶⁸ haten of er te lui voor zijn. Ik bescherm hem zo goed ik kan en ik wacht mij er wel voor iets los te laten over die dingen waarin ik met hem van mening verschil om de afgunst tegen hem niet ook nog met mijn stem te versterken. Ook al is er naar mijn mening bij Erasmus heel wat te vinden wat niet strookt met de kennis van Christus, maar nu spreek ik als theoloog en niet vanuit het gezichtspunt van de grammaticale deskundigheid, toch is het zeker zo, dat Hieronymus zelf, door hem zo hoog geprezen, niet meer geleerdheid of inzicht vertoont dan hij. Daarom: we zijn geen vrienden meer als je mijn oordeel over hem aan een derde kenbaar maakt. Ik weet wat ik zeg als ik je daartoe dringend maan. Je weet, dat velen met kracht een gelegenheid zoeken om de letterenstudies te belasteren. Houd mijn woorden dus geheim en geloof ze ook niet eerder dan na eigen onderzoek. Wil je nu inderdaad mijn manier van werken leren kennen, dan zal ik je dat als mijn beste vriend niet onthouden, maar ook hierin mag je mij alleen volgen na eigen studie en onderzoek.

Eén ding staat vast: je kunt in de Schrift niet alleen met hard studeren en scherp inzicht doordringen. Het begint bij het gebed, waarin je de Heere smeekt om naar zijn welbehagen iets te laten geschieden door jou, tot zijn eer en niet tot eer van jezelf of enig ander, en dat Hij je in zijn ontferming het ware inzicht moge schenken in zijn eigen woorden.

Niemand immers heeft de woorden van God in zijn macht dan alleen Hij die ze zelf gesproken heeft. Zoals Hij zegt: 'zij zullen allen door God geleerd zijn' (Joh. 6: 45). Je moet dus niet vertrouwen op je eigen inspanning en inzicht, maar alleen bouwen op de inwerking van de Geest. Geloof me, ik heb het ervaren. Als twijfeling je te pakken heeft, lees dan de Bijbel van begin tot eind, om je eerst de eenvoudige gang van de geschiedenissen eigen te maken. Bij dat werk, ik denk trouwens dat je dat allang gedaan hebt, kan Hieronymus zeker van nut zijn, zowel zijn brieven als zijn commentaren. Maar tot het kennen van Christus en de genade van God, dus tot het inzicht door de Geest in wat er daarin verborgen ligt, lijken mij Augustinus en Ambrosius een beter geleide, vooral omdat Hieronymus in het kielzog van Origenes teveel in de allegorieën verzeilt. Ik wil dat toch kwijt, ondanks Erasmus' oordeel over hem. Je vraagt immers naar mijn mening en niet naar die van hem.

Je kunt, als mijn methode je aanspreekt, het beste beginnen met Augustinus' 'De Spiritu et litera' ('Over de Geest en de letter'), in de uitgave van onze Karlstadt, die harde werker die het bovendien van voortreffelijke aantekeningen heeft voorzien. Dan het boek Contra Julianum en ook dat tegen de twee brieven van de Pelagianen. Dan Ambrosius' 'De vocatione gentium' ('Over de roeping van de

volken'), een boek dat naar stijl, inzicht en tijdrekening aan een ander moet worden toegeschreven maar dat toch van grote geleerdheid getuigt.

Later meer, wanneer dit je bevalt. Vergeef me nogmaals dat ik het gewaagd heb, met voorbijgaan van zulke grote geleerden, mijn methode naar voren te brengen. Tenslotte zend ik je Erasmus' 'Apologie'. Ik betreur het zeer, dat er zo'n rel is ontstaan tussen die vorsten-op-het-gebied-van-de-letterenstudie. Erasmus wint het ruim, hij schrijft ook beter, ook wel erg scherp, al doet hij er tegelijk alles aan om de vriendschap te bewaren.

Vale, beste Spalatinus, uit ons klooster, op St. Prisca, de dag waarop ik je brief ontving,

Br. Martinus Eleutherius